प्रकाश रामचंद्र क्षीरसागर

गरजवंताला अक्कल नसते

बालदोस्तांनो, गरजवंताला अक्कल नसते म्हणजे त्याचा शब्दशः अर्थ घेऊ नका. अक्कल असली तरी ती वापरण्याची त्याला मुभा नसते, असा त्याचा सरळ अर्थ होतो. आपण जास्त अक्कल पाजळली तर आपली गरज कोणी भागविणार नाही, उलट आपल्यालाच काहीबाही सुनावील, असा त्याचा सरळ अर्थ आहे. त्याचीच एक गोष्ट पाहूया.

एका गावात शंकरराव नावाचे एक विद्वान गृहस्थ राहत होते. परंतु त्याची आर्थिक स्थिती बेताचीच होती. म्हणतात ना लक्ष्मी आणि सरस्वती या कधीच एकत्र राहत नसतात. ही म्हण अर्थात खूप पूर्वीच्या काळी सत्य होती. आता तुमच्याकडे ज्ञान म्हणजेच सरस्वती असेल तरच लक्ष्मी तुमच्या पायाकडे चालत येते. तर ही त्या काळात सार्थ ठरलेली म्हण आहे. आताचा काळात तुमच्याकडे सरस्वती हवीच तरच लक्ष्मी प्रसन्न होते. म्हणून तर गलेलठ्ठ पगाराच्या नोकऱ्या या विद्वत्तापूर्ण लोकांनाच मिळतात. तर शंकर हा हुशार, हजरजबाबी, विद्येचा उपासक होता. हे शंकरराव शाळेत शिकवीत. याकाळी शिक्षकांना फारसे पगार नसतं. पन्नास - शंभर रुपये पगार म्हणजे खूपच झाला. तर शंकरराव तसे काटकसरी गृहस्थ. चार खोल्यांचे वडिलोपार्जित घर होते. ते त्यांनी नीटनेटके सांभाळले होते. एके वर्षी काय झाले. खूप पाऊस पडला. अगदी परवा काणकोणला पडला ना तसा. त्या पावसाने त्यांचे ते जुने घर पडले. चारही भिंती कोसळल्या. घराचे छप्परही बऱ्याच अंशी कोसळले. आता राहायचे कुठे. तर मग त्यांनी आसरा शोधायला सुरवात केली. पडक्या घरातच ते राहत होते कसेतरी पण बायको, मुले कुठे राहणार? घर तर दुरुस्त करायला हवे. पण त्यासाठी पैसे हवेत. त्याशिवाय घर दुरुस्त होईपर्यंत कुठेतरी राहायला हवे. ङ्ङकाय गुरुजी आहेत का घरात?फ्रएक आवाज त्यांना ऐकू आला. ङ्ङकाय म्हणताय संपतराव? कसलं आलंय घर? पडक्या छपरात व भिंतीत राहतोय अन् घरात म्हणून विचारताय? काय चेष्टा करता काय?फ्रगुरुजींनी प्रश्नांची सरबत्तीच केली. त्यावर संपतराव म्हणाले, ङ्ङकाय गुरुजी आम्ही आपलं सहजंच विचारलं. कसं काय चाललं आहे तुमचं?फ्र त्यावर गुरुजी उत्तरले, ङ्ङबघताय ना संपतराव. पावसाने घर अगदी धुवून काढलं त्यात सामानसुमानही वाहून गेलं म्हणून घरच्या मंडळींना पाठवलं त्यांच्या माहेरी.फ्रसंपतराव म्हणाले, ङ्ङगुरुजी तुम्ही काय फिकीर करू नका. आमच्या घरी या राहायला आणि हो घरच्यांनाही बोलावून घ्या.फ्र त्यावर गुरुजींना आनंद झाला. पण पुढच्या संकटांची जाणीव त्यांना कुठे होती. मग गुरुजींनी घरच्या मंडळींना बोलावून घेतले. संपतरावांनी आपल्याला बोलावले आहे, असे सांगितले. सगळी मंडळी आल्यावर ते संपतरावांना भेटले. ङ्ङसंपतराव, तुम्ही सांगितल्याप्रमाणे मी बोलावले घरच्या मंडळींना कधी येऊ राहायला?फ्रत्यावर संपतराव गडबडले. त्यांनी सहजच म्हटले मोठेपणाने पण त्यांनी त्यांच्या घरी कुठे सांगितले होते. लगोलग संपतराव घरी गेले. त्यांनी आपल्या बायकोला सांगितले मी गुरुजींनी आपल्या घरी बोलावले आहे राहायला काय करायचे आता? त्यांनी तर घरच्या मंडळींनाही बोलावले. मग नवरा-बायकोने खलबते केले. ङ्ङआपल्या बाई राहायला आल्यावर त्यांच्याकडून काम करून घेऊ. गुरुजीही उपयोगी पडतील ना! बोलवा मग त्यांना. नाहीतरी माझ्या मदतीला कोण आहे येथे,फ्रअसे त्यांच्या बायकोने संपतरावांना सांगितले. मग संपतराव धावतच गुरुजींकडे गेले. आपण त्यांच्यावर खूप उपकार करतो, अशा थाटात त्यांनी सांगितले, ङ्ङया बरं गुरुजी घरी आमच्या. अगदी आजपासूनच या.फ्रमग गुरुजी व त्यांचे कुटुंब संपतरावांच्या घरी गेले. दोन दिवस बरे गेले. तिसऱ्या दिवशी संपतरावाची बायको गुरुजींच्या मंडळींना म्हणाली, ङ्ङबाई, आता पाहुणचार पुरे झाला. जरा कामात हात लावा की मला.फ्रअसे करत एकेक कामे त्यांच्या गळ्यात पडली. तर गुरुजींनाही तिने मोकळे सोडले नाही. आठेक दिवसांनी तर गुरुजी व त्यांच्या मंडळींना सगळंच घरकाम लागलं वर कुजकट बोलणंही ऐकावं लागलं. पण काय करतात घर तर पडलेलं आणि दुरुस्तीला जवळ पैसा नाही. गरजवंताला अक्कल नसते, असे मनाशी म्हणतं गुरुजींनी सोसलं सगळं. सहा महिने त्रास काढून त्यांनी आपलं घर थोडं दुरुस्त केलं व ते राहायला जायला निघाले. तर संपतरावाने सहा महिन्याचे भाडेही मागितले व ते वसूलही करून घेतले.